

- וכן מותר ליתן אוכל לכל בע"ח שהוא רעב ואינו מוצא לו מזון (עפ"י ערוה"ש שכד, ב; שש"כ כו, כג).
- ד. נפלו לו חזירים בפרעון חובו, הואיל ומותר להשהותם עד שימצא אפשרות למכרם בשוויים – נחשבים 'מזונותן עליך' ומותר ליתן להם מזון בשבת (ברכי יוסף, מובא במשנ"ב שכד סק"ל).
- ה. יש נוהגים ליתן חטים לפני עופות בשבת שירה – ואינו נכון, שהרי אין מזונותם עליך (מג"א; משנ"ב שכד סק"א). ויש מקיימים המנהג (ע' ערוך השלחן שם ג; דעת תורה יא). ולדברי הכל מותר לנער מפה מהפירורים שעליה באופן שהפירורים מזומנים לציפורים (שש"כ כו, כא).

דפים קנה – קנו

רנו. מה הדין הפעולות דלהלן בשבת?

א. אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים.

ב. נתינת מים למורסן.

ג. גיבול קלי ומורסן ובחישת שתית.

א-ב. אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים – האחרון חייב. דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חייב עד שיגבל.

וכן נחלקו במורסן; לדברי רבי אין נותנים מים למורסן למאכל הבהמה. ולדברי ריב"ז נותנים. וכן סתמה משנתנו.

הרבה פוסקים נקטו הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה. ויש שפסקו כרבי, כדלהלן.

ג. נחלקו בברייתא האם גובלים את הקלי (= קמח קליות) בשבת אם לאו. ופרש רב חסדא שרבי יוסי ברבי יהודה הוא שאמר גובלים, והוא שמשנה מדרכו – שמגבל מעט מעט.

ולענין מורסן שנינו במשנה שאין גובלים אותו במים (ולדברי רבה משנתנו כדעת ריב"ז כאמור). וכן אמרו בשם רבי חייא, אסור לגבל אבל מותר לפרק (רש"י: מפרק מלפני בהמה זו ונותן לפני אחרת. תוס' ועוד: להריק מים והמורסן מכילי אל כלי שיתגבל היטב). אבל מסרו שרב ירמיה בר אבא אמר בשם רב: גובלים ולא מספים (= מאמירים. רש"י), והוא שמשנה מדרכו. כיצד משנה, מוליך המקל / התרווד שתי וערב (אביי), וכדי שיתערב היטב מנער הכלי (רב יהודה, כפרש"י. וי"מ: מנערו מכילי לכלי).

בחישת השתית (= מאכל העשוי מקמח קלי ע"י עירוב משקים, ובוהשים אותו בכלי והיינו גיבול), אמרו בברייתא שמתרת לדברי הכל. ופרשו בגמרא בבבליה רכה ועל ידי שינוי, אבל בבבליה עבה מחלוקת, כאמור. ופירש רב יוסף שמשנה בהיפוך הסדר הרגיל; אם בחול נותן את החומץ ואח"כ את השתית, בשבת מקדים ליתן את השתית תחילה, או להפך. [ואמרו שבבבל היו נוהגים על פי שיטת ריב"ז לגבל השתית, שלא ברצון רבינו הקדוש].

א. הרי"ף והרא"ש וכמה ראשונים פסקו כרבי יוסי ברבי יהודה. ויש חולקים (ספר התרומה רכ; סמ"ג

לאו סה; סמ"ק רפב – בשם ר"י).

לדעת הרמב"ן בפירוש דברי הרי"ף [דלא כרז"ה], גיבול גמור אסור אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה, ורק קלי ושתית לאדם, אעפ"י שהוא מגובל כל צרכו – מותר על ידי שעושה מעט מעט. ובבבליה רכה מותר אפילו הרבה ועל ידי שינוי הסדר. ומורסן לשוורים מותר אפילו עבה כשאינו מגבל היטב, דהיינו בשתי וערב וניעור לכלי.

ונקטו כמה פוסקים להלכה שבבלילה רכה מותר על ידי שינוי מן הסדר ובנוסף ישנה בצורת הבחישה – שיבחה באצבע או ע"י נענוע הכלי. [עפ"י תרומת הדשן גג – כי לפי הדעה שנתנית המים אינה כגיבול, אין מועיל שינוי בנתינת המאכל תחילה אלא צריך שינוי בגיבול עצמו. ויש מצדדים שדי בשינוי הסדר. עפ"י דרישה, חזו"א נה,ה]. ואם צריך לבחוש על ידי תרווד וכד' יבחה שתי וערב. ובשעת הדחק כשאי אפשר בענין אחר, מותרת אף בליילה עבה באותם שינויים, שבאופן זה סומכים על רוב הראשונים שנקטו כריבר"י (עפ"י ש"כ ח,ט-יא. ע"ש פרטי הדינים. וע' אג"מ כרך ו עמ' קמד) שערבוב בידית הכף או המזלג נחשב שינוי. ונראה שזה דוקא בקערה וכד' אבל בבקבוק שמכניסם לתינוק אין היפוך הסכין נחשב שינוי.

ובאגרות משה (כרך ו עמ' קמג) נקט [כהט"ז] שבבליילה רכה אין להתיר אלא לצורך גדול. ובבליילה עבה משמע (שם עמ' קמד) שנקט לאסור.

ב. בפירוש ר"ח מובא שאין מתירים בגיבול קלי ובשתית אלא בדרך שתי וערב. אבל מכל שאר הפוסקים אין משמע כן (מובא בבאה"ל שכא, יד סד"ה שמה).

ונראה ששינוי בעשיית שתי וערב שאינו מתגבל היטב ויש היכר בתוצאת הגיבול, מותר בכל הדברים שהצריכו בהם שינוי, ואין צריך שינוי נוסף. מאידך, במורסן שהצריכו בו 'שתי וערב' אין מועיל בו שינוי 'מעט מעט', [וכמו שהסיק המשנ"ב דלא כמג"א]. וכן שינוי בסדר הנתינה אינו מועיל במקום שהוזכר שינוי 'מעט מעט' או 'שתי וערב'. ומצד הדין, בקלי שהתירו בו מעט מעט אפילו בבליילה עבה, אין להצריך בו שינוי הסדר אבל טוב להחמיר כדברי ערוך השלחן להצריך שניהם (עפ"י אגרות משה כרך ו' עמ' קמג-קמד).

ג. יש אומרים בדעת רש"י שאין מותר אלא שתי וערב פעם אחת (ע' באה"ל שכד, ג בשם ב"י וב"ח). וברמב"ם משמע שמותר אפילו כמה פעמים. ויתכן לפרש כן אף בדעת רש"י. אך נראה שאינו רשאי לעשות שתי וערב בוא"ז במהירות אלא רק לאחר שפסקה פעולת השתי יכול לעשות שוב שתי או ערב (עפ"י חדושים ובאורים. וע' אג"מ כרך ו עמ' קמג שהקל למעשה להוליך שתי וערב יותר מפעם אחת, אבל להוריק מכלי אל כלי אין לעשות אלא פעם אחת).

בחזון איש (נה,ו) מצדד שיש להוציא התרווד בין השתי והערב, שאל"כ הרי מערב בסיבוב כשעובר משתי לערב, ושמה חוזר לאמצע ועושה ערב. ואם מקפיד לעשות פעם שתי ופעם ערב [בהספק ביניהם] ודאי אין צריך להוציא התרווד (אג"מ כרך ו עמ' קמד).

ד. גדר 'בליילה רכה' – דבר שהוא נשפך ונרוק אבל עדיין הוא גוש ולא נוזל, אך אם הוא כמים עכורים אין זה בגדר 'לישה' כלל (עפ"י חזון איש עו,ט. וע"ע שבט הלוי ח"ז קה).

דף קנו

רנז. היש מזל לישראל אם אין?

רבי חנינא אומר: מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל (שאינן תפילה ודקה משנה את המזל. רש"י). רבי יוחנן אומר: אין מזל לישראל (שעל ידי תפילה וזכות משתנה מזלו לטובה. רש"י). ואף רב סבר כן. וכן למדו מדברי שמואל ומדברי רבי עקיבא ורב נחמן בר יצחק.
א. גם מה שאמר רבא (במור"ק כח). בניים, חיים ומזונות לא בזכות תלוי הדבר אלא במזל – על ידי זכות גדול משתנה, אבל פעמים שאין המזל משתנה (תוס' ועוד).

וכתב הרשב"א (בתשובה ח"א קנה. ועע"ש יט תט ובה"ה מה) שלא נחלקו אלא על היחיד, אבל לגבי כלל ישראל, או המלך שהוא כציבור – לדברי הכל גורלם תלוי בזכויות ולא במזל. ורבנו בחיי (לך טו,ה; עקב ת,יה; וילך לא,יד) כתב שעל הכלל נחלקו האמוראים האם יש להם מזל אם לאו, אבל ליחיד – ודאי יש מזל, ומכל מקום בכח התפילה לשנותו (וע"ע במובא בצינוני מהרש"ם כאן).

ב. כתבו ראשונים שאף על פי שאמרו (בפסחים ק"ג) 'אין שואלים בכלדיים', מ"מ במה שאדם יודע שהוא כנגד המזל – לא יעשהו, כגון שראה באצטגנינות יום שאינו טוב למלאכתו – נשמר ממנו, שאין סומכים על הנס. אך הואיל ולפעמים עושה הקב"ה נס ליראיו לבטל מהם הגזרה, לפיכך אין שואלים בהם אלא מהלך בתמימות, ואם ראה בהם דבר שלא כרצונו – עושה מצוה ומרבה בתפילה (עפ"י תשובת הרמב"ן קפב, הובאה בב"י יו"ד קעט וברמ"א שם ב. וכ"כ הריטב"א כאן. וע"ע במאירי סנהדרין ספ"ז כמה חילוקים; שו"ת ר"י בן הרא"ש צא).

דפים קנו – קנז

רנח. א. האם מותר לטלטל נבלה או טריפה בשבת כדי להאכילה לכלבים?

ב. דברים המוקצים משימוש האדם כגון מחצלות המשמשות פרקמטיא בספינה, או עצים המונחים ברחבה שאחורי הבתים לימות החורף?

ג. מה דינם של מוקצה מחמת איסור, מחמת מיאוס, ומחמת חסרון כיס?

א. לדברי תנא קמא במשנתנו, מחתכים את הנבלה לפני הכלבים, ואף על פי שנתנבלה בשבת. כן היא דעת רבי שמעון שאין לו איסור ב'מוקצה' (וכן דעת בית הלל לפי גירסת רב נחמן). ואילו רבי יהודה אומר (וכן דעת בית שמאי, לרב נחמן): אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן. ונחלקו אמוראים להלכה; עולא ורב ולוי פסקו כרבי יהודה (אבל בשעת הדחק הורה רב לטלטל נר הנוכה בשבת לאחר שכבה (לעיל מה). ובמקום אחר (לעיל קכח). אמרו שרב סובר כר"י רק באיסור אכילה אבל בטלטול סבר כר"ש). ולכך לוי לא היה רואה טריפות ביום טוב אלא על מקום אשפה, שאם תימצא טריפה יניחנה שם. ואילו שמואל וזעירי ורבי יוחנן פסקו כרבי שמעון. וכן נקטו רב אחא ורבינא. (ע"ע בשיטות שאר האמוראים, לעיל מד).

נחלקו אמוראים (בביצה כז) האם התיר רבי שמעון רק כשהיתה הבהמה מסוכנת מאתמול או אפילו היתה בריאה. ויש גורסים שבמסוכנת מודה רבי יהודה שמוותרת. לא נחלקו אלא בחולה (ע"ה ור"ה ור"ד שם).

להלכה אנו נוקטים בזה כרבי שמעון, הלכך מותר להאכיל הנבלה לכלבים, ואפילו היתה בריאה אתמול (עפ"י או"ח שכד, ד. וי"א דוקא בחולה קצת מותר ולא בבריאה. ע' או"ז; א"ר ובהגר"א משנ"ב ושעה"צ שם).

בהמת קדשים שמתה (אפילו מאתמול), לדברי הכל לא יזינה ממקומה, שאינה ראויה לכלום (שאף אם פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, הלא אין פודים בשבת וביו"ט. רש"י ביצה כז).

ב. דברים המוקצים למטרה מסוימת ואינם מזומנים לשימוש, כגון מחצלות שבספינה המיועדות לפרקמטיא, וכן עצים שהונחו במוקצה (= ברחבה שאחורי הבתים) המיועדים להסיק בהם בימות החורף, וכן אוצר תבואה